

Онаць О. М.

Інститут педагогіки НАПН України

(Київ, Україна)

ПІДГОТОВКА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ІДЕЙ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Реалізація вимог Закону України «Про освіту» та основних положень Концепції «Нова українська школа» можлива лише у партнерській взаємодії закладу освіти з батьками, участю окремих громадян, шкіл, місцевої спільноти, бізнесу, громадських та приватних організацій стати партнерами в реалізації потреб спільноти можливо генерувати нові знання та розвивати в учнівській молоді відчуття соціальної справедливості та розвивати компетентності, які їм необхідні для роботи і життя у ХХІ ст. Це педагогіка партнерства, яка передбачає побудову освітньої траєкторії дитини із залученням родини, місцевої спільноти через спілкування, взаємодію і співпрацю між учителем, учнем, батьками та іншими учасниками освітнього процесу (1, 3).

Ефективне вирішення поставлених завдань потребує підготовки суб'єктів-партнерів до розуміння сутності партнерства, способів організації співпраці та готовності до партнерської взаємодії, оволодіння технологіями та методами залучення та зацікавлення потенційних партнерів.

Визначимо зміст основних понять, які потрібно знати і усвідомлювати для реалізації ідей партнерської взаємодії в організації освітнього процесу:

- *сутність партнерства*, на нашу думку, полягає у встановленні зв'язків на взаємовигідних і рівноправних умовах між закладом загальної середньої освіти, учнями та їхніми батьками, працівниками школи та членами місцевого співтовариства, меценатами та спонсорами, представниками культурно-освітніх установ та різних громадських об'єднань, органами місцевого самоврядування для визначення шляхів і напрямів взаємодії для успішного спільного вирішення важливих питань життєдіяльності та розвитку як закладу освіти, так і всіх партнерів;

- *характерними ознаками партнерства* є: громадянська самоорганізація і відповідальність, розвиток і взаєморозвиток, співуправління і самоуправління, взаємовигідність, прозорість і відкритість, волонтерство, чесність і порядність, взаємоповага і гідність, багатостороннє спілкування, спільна відповідальність за результати співпраці

- *способами організації співпраці та взаємодії* є включення принципів демократизації в освітній та управлінський процеси; включення принципів і процесу демократії у освітній процес; освіта для і через досвід; розвиток активної громадянської позиції всіх учасників освітнього процесу; відкритість і співпраця, акценти на розвиток і саморозвиток, спілкування і обмін ідеями; уміння поставити загальні цілі; знайти дотики перетинання; визначити ступінь участі у спільній діяльності всіх партнерів; інформування про специфіку партнерської взаємодії та координація спільних зусиль; здатність добувати інформацію та працювати з нею; навчання та взаємонавчання; можливість покращити імідж закладу освіти;

залучення додаткових ресурсів та значної кількості партнерів, місцевої спільноти до створення планів спільної діяльності; спрямування ресурсів закладу освіти на розвиток громади та всіх партнерів, громадянської самоорганізації і самоуправління; розвиток у закладі та спільноті традицій і практики громадянської активності.

Партнерська взаємодія нами трактується як узгоджена діяльність учасників освітнього процесу – партнерів, яка спрямована на досягнення спільних цілей інноваційного розвитку закладу освіти, забезпечення якісної освіти і всебічного розвитку кожного, отримання очікуваних результатів та вирішення важливих завдань.

Що відбувається на практиці? Нами проведено опитування керівників закладів освіти щодо ступеня участі громадськості в ухваленні управлінських рішень, яке характеризує демократичний рівень розвитку суспільства. Керівники відносять до цієї категорії не тільки батьків та учнів, а й місцеві громади, освітянські асоціації, молодіжні об'єднання, організації, підприємців, органи громадського самоврядування тощо. На запитання: «До вирішення яких питань залучення громадськості є найактуальнішим?» – керівники відповідали так: пошук додаткових джерел фінансування – 64,4 %; виховна робота з дітьми – 52,8; участь у плануванні роботи закладу – 30,3; участь у атестації керівника, його заступників, вчителів – 22,6; вибір навчальних програм і підручників – 16,2 %. Тобто, керівники розуміють, хто може бути партнером і кого варто залучати до участі в освітньому процесі. Дані опитування підтверджують нашу думку про те, що керівники закладів освіти вбачають партнерів, насамперед, у батьках, здебільшого у розв'язанні проблем, пов'язаних із фінансуванням школи та вихованням учнів. Керівники розуміють важливість і доцільність залучення громадськості до освітнього процесу, хоча й не надають великого значення такій важливій формі співпраці, як участь в організації освітнього процесу, зокрема розроблення чи вибір освітньої програми і підручників. Але ми вважаємо, що якби школи мали можливість такого вибору, то не відмовлялися від допомоги громадськості.

Щодо ролі громадського сектора в реалізації освітньої політики, то керівники вбачають їх роль, зокрема, у забезпеченні діалогу з державними органами управління освітою; допомозі у розв'язанні проблеми браку коштів; підтримки вчителів та керівників; формування в учнів усвідомлення себе як частини громади; вплив на учнів та їхніх батьків; вплив на формування громадської думки; формування громадянської та соціальної компетентності. Стосовно того, яка модель управління закладом освіти має бути: державно-громадська чи громадсько-державна, ролі державних установ у її реалізації, то відповіді були такі: державне управління має бути пріоритетним; головним його завданням є забезпечення діалогу структур державного управління з органами громадського самоврядування; виконання законів; допомога у формуванні суспільної думки; мотивація та управління процесом реалізації завдань освітньої політики. Формами діалогу респонденти назвали: конференції, круглі столи, форуми, зустрічі з громадськістю, шкільна рада тощо.

На запитання: «На яких ідеях має бути побудоване управління закладом освіти в демократичному суспільстві?» ми отримали такі відповіді: набуття навичок управління власною життєдіяльністю та громадськими справами; покращення життя учнів і виховання громадян, які зможуть жити й працювати в нових умовах; загальнолюдські цінності, демократія, національна самосвідомість; співпраця, взаємоповага, довіра; повага на всіх рівнях; дитина – найвища цінність; забезпечення рівного доступу до якісної освіти. Як найвагоміші цінності школи в демократичному суспільстві респонденти зазначили: гуманізм, відкритість, толерантність, співпраця, відповідальність, професіоналізм і загальнолюдські, державотворчі, громадянські тощо.

Щодо проблем проблеми на шляху впровадження демократичного управління закладом освіти на засадах ідей партнерства та партнерської взаємодії найголовнішими названо: пасивність громадських структур; небажання втручатися в проблеми освіти, інертність; недостатня освіченість і свідомість громадян; брак належного фінансування; мала ефективність

56

і декларативність розподілу функцій між різними освітнього процесу. Причинами є: соціально-політичні проблеми розбудови держави; недостатнє усвідомлення владою і громадою ролі освіти в майбутньому держави; відсутність у школи реального й ефективного зв'язку з суспільством, відсутність партнерської взаємодії на різних рівнях управління. На жаль, чимало керівників не готові повною мірою працювати з громадськістю на засадах ідей партнерської взаємодії в організації освітнього процесу, притаманних країнам із розвинутою демократією.

Наше дослідження показало, що підготовка суб'єктів до реалізації ідей партнерської взаємодії в організації освітнього процесу в умовах децентралізації управління освітою потребує:

- ухвалення спільного узгодженого рішення з участю всіх учасників освітнього і управлінського процесів щодо організації освітнього процесу в закладі освіти з прогнозом діяльності та бачення стратегічної перспективи у формі концепції чи моделі, освітньої програми чи програм;
- здійснення глибокого і всебічного, ретельного аналізу ситуації стосовно того, що є в наявності й чого немає, обсягу резервів у закладі освіти, можливих інвестицій, залучення інших організацій і структур: кваліфіковані кадри, навчально-методична та навчально-матеріальна база (підручники, навчальні посібники, техніка, приміщення, харчування, безпечне освітнє середовище, умови для організації офлайн та онлайн-навчання тощо);
- проведення комплексного та ситуативного аналізу, окреслення ідей, оцінювання цілей партнерської діяльності щодо організації освітнього процесу в закладі освіти. Формування мети та стратегії управління й співуправління, розподіл повноважень та відповідальності між партнерами на всіх етапах роботи;

- розроблення та ухвалення спільної програми дій; визначення пріоритетів та ключових напрямів роботи закладу освіти та всіх структурних одиниць щодо організації освітнього процесу; спільне прогнозування очікуваних результатів і шляхів прогнозованого успіху;
- планування спільної діяльності щодо забезпечення якісного освітнього процесу, моніторингу навчальних досягнень учнів та результатів педагогічної діяльності колективу закладу освіти; координація та навчання партнерів-учасників освітнього та управлінського процесів; визначення перспективних та тактичних завдань і засобів, способів взаємодії та комунікації;
- затвердження освітньої та модельних програм, добір і розставлення кадрів, їхній професійний розвиток і навчання; широке залучення та координація дій партнерів: неурядових та державних організацій, представників місцевої спільноти, культурно-освітніх організацій, вищих навчальних закладів, меценатів, спонсорів тощо;
- забезпечення організації діяльності всіх учасників освітнього процесу на засадах ідей партнерської взаємодії для успішного й своєчасного виконання запланованих завдань, консультування та взаємодопомога щодо створення нового освітнього простору, забезпечення ефективної навчальної діяльності учнів та творчої педагогічної діяльності вчителів, організації інклюзивного, здорового і безпечного середовища, тощо;
- здійснення постійного моніторингу щодо створення внутрішньої системи забезпечення якості освіти, здійснення контент- та SWOT- аналізів, самоаналіз, коригування та оцінювання;
- з метою забезпечення відповідальності всіх партнерів за організацію та результати освітнього процесу спільне ухвалення управлінських рішень щодо отриманих результатів діяльності, ефективності роботи закладу освіти, зокрема, якості освітнього процесу, обґрунтованого управлінського циклу, мети подальшої організації освітнього процесу у співпраці з громадськістю на засадах ідей партнерської взаємодії.

Як бачимо, у соціально-економічних умовах, що створилися, закладу освіти самотужки не вирішити всіх питань в організації якісного освітнього процесу і дуже важко конкурувати з іншими закладами освіти. Необхідно організувати роботу над спільним баченням її розвитку, забезпечити командне навчання з метою руйнації рутинних підходів і вироблення інноваційних, створити ефективну модель взаємодії педагогічної спільноти, громадськості і влади у розв'язанні освітніх проблем закладу освіти на засадах ідей партнерської взаємодії. Керівник

разом зі своєю шкільною командою та представниками громадських структур має запроваджувати державно-громадську модель управління з посиленням ролі громадських структур.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про освіту. Закон України. № 2145-VIII (2017).
2. Лісова Н. І.(2019). Механізми соціально-педагогічного партнерства на засадах культури довіри. *Problems and achievements of modern science*. Відновлено з: <http://lib.iitta.gov.ua/>
3. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: Розпорядження КМУ від 14 грудня 2016 р. № 988-р. Відновлено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>
4. Онаць О. М. (2021). *Роль керівника закладу освіти в реалізації державно-громадського управління на партнерських засадах*. Проблеми сучасного підручника: ключові компетентності та предметні навички: збірник тез Міжнародної науково-практичної інтернет конференції (електронне наукове видання), 20-21 травня 2021 р. Київ.: Педагогічна думка, 185-188.